

Тарасенко К.М.

аспірант,

Університет митної справи та фінансів

«ВІДПЛИВ УМІВ» ЯК ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ

В сучасних умовах, коли національну конкурентоспроможність визначає не тільки нагромадження матеріальних активів, а й розвиток «людського капіталу», велику загрозу розвитку сучасної науки та економічній безпеці країни становить «відплив умів». Таке явище, зазвичай, визначається як еміграція висококваліфікованих кадрів з однієї країни в іншу, дуже часто з менш розвиненої до високорозвиненої країни. До високкваліфікованих мігрантів відносяться особи, які мають вищу освіту, або ступінь магістра, або здобувають науковий ступінь, мають значний досвід роботи у певній галузі, посідають провідні (керуючі) посади, здатні виконувати висококваліфіковану роботу у технологічній, економічній та фінансовій сферах [2].

Еміграція кваліфікованих фахівців притаманна не тільки нашій країні, але й іншим пострадянським країнам від Балтії до Росії. Соціальне потрясіння після розвалу Радянського Союзу привело нас в період економічної нестабільності, політичного безладу та демографічної кризи, разом з тим відкрились нові можливості для еміграції. Слід зазначити, що у сучасному світі інтелектуальна міграція зумовлена процесами, які відбуваються не всередині науки, а в суспільстві загалом: криза економічних, соціальних, політичних і культурних відносин. При цьому багато країн зацікавлені в отриманні готових кваліфікованих спеціалістів у зв'язку з браком власних фахівців високого рівня. Найбільша хвиля еміграції кадрового потенціалу за часів незалежної України спостерігалась в «суворі 90-ті», які ще в близькій пам'яті українців, той же обвал курсу, розквіт злочинних угруповань, тотальне безробіття, які спонукали до пошуку кращих умов для життя переважно за кордоном. Та не встигнувши відійти від тих бурхливих часів, наша країна знову зіткнулась з тими ж перешкодами, адже починаючи з кінця 2013 року ми можемо говорити про нову хвилю еміграції, яка зараз набирає обертів. Головними причинами, що змушують науковців залишати наукові установи, можна вважати, по-перше, мізерну заробітну плату; по-друге, різке падіння престижу наукової роботи в суспільстві; по-третє, погіршення умов для нормальної наукової діяльності або неможливість реалізувати себе як ученого. Розрив у заробітній платі українського і, наприклад, американського спеціаліста однакової кваліфікації вимірюється десятками й сотнями разів. Запрошені в Японію українські вчені-фізики отримують 6.5 тис. дол. на місяць. Еміграція українських інтелектуалів підриває науковий потенціал країни: адже варто науковому закладу втратити лише 2-3 «генераторів ідей», як розпадається робота цілих творчих колективів, а іноді й інститутів.

Не дивлячись на те, що можливості в отриманні вищої освіти, відкриті більшості громадян України, фактично протиставляють систематичній

недооцінці чинника людської праці та неефективності її використання. До того ж по деяких напрямках відбувається систематичне перевиробництво кадрів, що суперечить вимогам ринку та призводить до суттєвого зниження затребуваності науковців. Враховуючи складність ситуації, мабуть, є сенс тимчасово відмовитися від частини програм і зосередити зусилля і кошти на виконанні окремих досліджень, що можуть дати кінцевий результат у вигляді сучасних технологій, конкурентоспроможних товарів; скоротити кількість вищих навчальних закладів, які не мають достатньої наукової бази і викладацьких кадрів, а зекономлений фонд заробітної плати використати на підвищення зарплати викладачів [1].

Та справа не лише в тім, що «українські мізки» та частина сильної й активної складової населення України перемістяться до країн Європи, але й в тім, що пропрацювавши 5–10 років й соціально адаптувавшись там, вони не повернуться в Україну. Їх місце займуть вихідці з Пакистану, Афганістану, РФ, Молдови, КНР, В'єтнаму, Індії та інших менш розвинених країн, які переважно влаштовуються у сфері торгівлі, послуг тощо, у той час як українці, що виїжджають за кордон, залишають робочі місця у промисловості, будівництві, сільському господарстві. Це виражається у нових проблемах: незабезпеченість працевдатними і кваліфікованими виробничими кадрами галузей української економіки (особливо науковців і фахівців), що призводить до уповільнення темпів науково-технічного прогресу; вкладання державою коштів у підготовку фахівців для потреб власної економіки, які, в результаті, створюють додану вартість за межами країни; зростання злочинності та соціальної напруженості у суспільстві через міжнаціональні конфлікти та інші. Тобто, без радикального поліпшення соціально-економічних умов і вдосконалення нормативно-правової та технічної бази обліку мігрантів, Україна неминуче зіткнеться з низкою проблем економічного і соціального характеру.

Список використаних джерел:

1. Бегай Ю. Переваги та недоліки «відпливу інтелекту» у контексті посиленої інтеграції суспільства / Ю. Бегай // Транснаціональні сім'ї як наслідок української трудової еміграції: проблеми та шляхи їх розв'язання : збірник наукових статей і виступів на міжнародній науково-практичній конференції (22 березня 2012 р., м. Львів). – Львів, 2012. – С. 58–62.
2. Майданік І. Інтелектуальна міграція в Україні у контексті міжнародної наукової співпраці / І. Майданік // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 5. – С. 34–38.